

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och

Europeiska investeringsbanken En ren jord åt alla En europeisk strategisk långsiktig vision för en stark, modern, konkurrenskraftig och klimatneutral ekonomi

(COM(2018) 773 final)

(2019/C 282/09)

Föredragande: **Pierre Jean COULON**

Medföredragande: **Stefan BACK**

Remiss	Europeiska kommissionen, 17.6.2019
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvariga sektioner	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informations-samhället
Antagande vid plenarsessionen	20.6.2019
Plenarsession nr	544
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	152/1/1

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK instämmer i att risken för en global uppvärmning på 2° C en kort tid efter 2060 – dvs. över den högsta nivå som fastställs i Parisavtalet – kommer att få allvarliga negativa konsekvenser för levnadsvillkoren och ekonomin i Europa. EESK stöder därför med kraft målet att göra EU till en klimatneutral ekonomi senast 2050 på ett socialt rättvist och effektivt sätt. En sådan omställning är möjlig och fördelaktig för Europa.

1.2 Klimatåtgärder måste därför omedelbart vidtas. EESK ställer sig bakom de överordnade prioriteringarna i kommissionens meddelande. EESK uppmanar medlemsstaterna att ställa sig bakom målet att göra EU till en klimatneutral ekonomi senast 2050. EESK uppmanar företag, fackföreningar, icke-statliga organisationer och nationella ekonomiska och sociala kommittéer att ställa sig bakom detta mål.

1.3 EESK välkomnar de förväntade goda resultaten från genomförandet av olika åtgärder som redan beslutats, med en uppskattad minskning på 45 % av växthusgasutsläppen fram till 2030, vilket är större än EU:s åtagande på 40 % enligt Parisavtalet, och en minskning med 60 % senast 2050.

1.4 Även om det inte är tillräckligt för att uppnå målet om ett klimatneutralt samhälle fram till 2050 anser EESK att de beräknade resultaten av redan beslutade åtgärder fram till 2030 visar att nya åtgärder måste ta hänsyn till behovet av förutsägbarhet för att möjliggöra god planering och undvika att tillgångar går förlorade. EESK påpekar därför vikten av att ge företagen tydliga signaler i tid, särskilt små och medelstora företag.

1.5 Av samma skäl anser EESK att det är angeläget att snabbt ta fram en strategi för tiden efter 2030 för att förverkliga omställningen till ett klimatneutralt samhälle senast 2050.

1.6 EESK betonar att omställningen till ett klimatneutralt samhälle måste genomföras genom ett konkurrenskraftigt, socialt rättvist och multilateralt tillvägagångssätt och att lämpliga verktyg måste införas för att uppnå fullt engagemang och acceptans från det civila samhället, inklusive alla medborgare, företag och organisationer. Detta inbegriper utformning och genomförande av koldioxidprissättning, med beaktande av effekterna på företagen och medborgarna.

1.7 EESK understryker vikten av åtgärder som vidtas på lokal och regional nivå och vikten av att fullt ut involvera lokala och regionala myndigheter.

1.8 EESK understryker vikten av den cirkulära ekonomin, bioekonomin, digitaliseringen och delningsekonomin, som i hög grad bidrar till att förbättra resurseffektiviteten och minska utsläppen.

1.9 EESK påminner om rörlighetens centrala betydelse för att EU:s inre marknad fungerar, vilket uppmärksammas i meddelandet, och understryker vikten av att hitta lösningar som minskar rörlighetens, däribland luftfartens, koldioxidavtryck utan att det påverkar rörlighetens viktiga roll för hela EU-ekonomin och samhället, de enskilda människorna och företagen.

1.10 EESK instämmer i att det är viktigt att generera el från alla tillgängliga och kommande källor utan utsläpp. Nätsammanlänkning, energilagring och efterfrågefleksibilitet är avgörande för att säkerställa försörjningen av elektricitet som i allt högre grad kommer från förnybara energikällor.

1.11 Tidig planering och tidigt fastställande av mål är viktigt för att säkerställa planeringssäkerhet för företagen, främja forskning och utveckling och skapa gynnsamma förutsättningar för att Europa, inklusive Europas industri och näringsliv i allmänhet, ska kunna dra nytta av att vara pionjär och förbli konkurrenskraftigt. I detta sammanhang understryker EESK vikten av förbindelser med tredjeländer som ett sätt att få fler länder att anamma en proaktiv klimatstrategi samt skapa lika villkor för den europeiska industrin och påverka fastställandet av normer.

1.12 Finansieringen är viktig för genomförandet av den planerade strategin. EESK upprepar därför sina rekommendationer om att tillräckliga budgetmedel anslås till forskning, utveckling och industriell utbyggnad.

1.13 EESK påpekar att finansiering är avgörande. Det är inte bara en fråga om offentlig finansiering, och därför är det viktigt att främja mekanismer som främjar gröna investeringar.

1.14 EESK påpekar att omställningen till en klimatneutral ekonomi inte kommer att ske utan långtgående forskning och innovation. Den kräver alla sorters innovation, bl.a. när det gäller nya förhållningssätt, affärsmodeller, sociala normer, processer, tekniker, marknadsföring och teknik.

1.15 EESK framhåller den viktiga roll som spelas av bioenergi med avskiljning och lagring av koldioxid och naturliga kolsänkor, såsom skogar och många jordbruksmetoder som binder koldioxid, t.ex. gräsmark, betesmark, torvmark och så vidare. Hållbart skogsbruk och utnyttjande av jordbruksmarkens potential för koldioxidbindning är en del av lösningen.

1.16 EESK noterar att EU står för ca 7 % av världens befolkning, 20 % av världens BNP och 30 % av världens högkvalitativa vetenskapliga publikationer. Eftersom omställningen till en klimatneutral ekonomi måste vara en global insats för bekämpning av klimatförändringarna anser EESK att den största inverkan EU kan få är att bevisa för resten av världen att denna omställning till en klimatneutral ekonomi är möjlig och positiv för samhället. Att göra 100 europeiska städer klimatneutrala fram till 2030 skulle visa att omställningen till en klimatneutral ekonomi kan bli verklighet och förbättra livskvaliteten.

1.17 EESK anser att Europa behöver en social pakt för omställningen till en klimatneutral ekonomi som stöds av EU, medlemsstaterna, regionerna, kommunerna, arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället, för att se till att ingen hamnar på efterkälken vid omställningen. I detta syfte bör Europeiska socialfonden och Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter utformas på ett lämpligt sätt och få tillräcklig finansiering. Omställningen till en klimatneutral ekonomi är också ett tillfälle att utrota energifattigdom och förbättra livskvaliteten, skapandet av arbetstillfällen och den sociala integrationen samt säkerställa lika tillgång till grundläggande energitjänster för alla européer.

1.18 EESK uppmanar Europaparlamentet att inrätta en oberoende EU-kommitté för klimatförändringar som har till uppgift att göra vetenskapliga bedömningar och lägga fram politiska rekommendationer. När liknande kommittéer inte redan finns uppmanar EESK berörda medlemsstater att inrätta sådana kommittéer på nationell nivå och se till att de rapporterar till nationella parlament och nationella ekonomiska och sociala kommittéer, med beaktande av nationella särdrag.

1.19 Slutligen understryker EESK återigen hur brådskande det är att inleda en effektiv dialog, så att den kan ge användbara bidrag till och så småningom full acceptans för och stöd till den strategi som ska utformas och läggas fram senast 2020. EESK föreslår därför att en permanent medborgardialog inrättas som ett obligatoriskt förberedande inlag i alla viktiga politiska beslut och alla relevanta lagstiftningsinitiativ på europeisk, nationell och regional nivå. Bidragen till dialogen och hur de beaktas bör offentliggöras. Dialogens synlighet bör säkerställas genom att en kommissionsledamot får ansvar för den.

2. Allmänna kommentarer

2.1 EESK anser att klimatförändringarna utgör ett allvarligt samhällshot. De globala genomsnittstemperaturerna kan öka med 2° C en kort tid efter 2060 – tydligt över den högsta nivå som anges i Parisavtalet – vilket kommer att få allvarliga negativa konsekvenser för världsekonomin och levnadsvillkoren världen över. Som framgår av IPCC-rapporten från 2018 ⁽¹⁾ och kommissionens meddelande om en ren jord för alla (COM(2018) 773) (nedan kallat *meddelandet*) måste det kännas angeläget att skydda planeten och skydda européerna mot klimatförändringar.

2.2 EESK påpekar att även om det finns en kostnad för omställningen till en klimatneutral ekonomi, kostar det även att inte vidta några åtgärder alls. Enligt meddelandet orsakade väderrelaterade katastrofer hela 283 miljarder euro i ekonomiska skador 2017, och flodöversvämningar i Europa skulle kunna orsaka skador på upp till 112 miljarder euro per år.

2.3 EESK stöder med kraft målet att göra EU till en klimatneutral ekonomi (dvs. uppnå nettonollutsläpp av växthusgaser) senast 2050 genom en socialt rättvis omställning som sker på ett kostnadseffektivt sätt. Som meddelandet visar är en sådan omställning möjlig och fördelaktig. Den överensstämmer dessutom med EU:s globala åtaganden enligt Parisavtalet och FN:s mål för hållbar utveckling.

2.4 EESK välkomnar det faktum att paketet "Ren energi för alla i Europa" höjer EU:s energimål för 2030 för både förnybara energikällor (från 27 % till 32 %) och energieffektivitet (från 27 % till 32,5 %). Enligt meddelandet skulle detta leda till en minskning av växthusgasutsläppen med 45 % senast 2030, dvs. bättre än EU:s åtagande på 40 % enligt Parisavtalet och med en förväntad minskning på 60 % senast 2050. Detta räcker inte för att uppnå klimatneutralitet senast 2050. EESK instämmer därför i att det finns ett absolut nödvändigt behov av en vision om ekonomisk och samhällslig omvandling enligt meddelandet.

2.5 Samtidigt understryker EESK vikten av förutsägbarhet för att underlätta planering och undvika att tillgångar går förlorade. EESK uppskattar uttalandet i meddelandet om att ingen ny politik och ingen översyn av målen för 2030 planeras för närvarande, och påpekar vikten av tydliga signaler i rätt tid till företagen, i synnerhet till små och medelstora företag.

2.6 EESK instämmer i att det krävs strukturella förändringar på alla samhällsområden om målsättningen om klimatneutralitet ska nås. Alla medborgare, företag och enheter kommer att påverkas. Därför är det avgörande att det civila samhället deltar fullt ut, mobiliseras och förses med lämpliga verktyg för att påverka de åtgärder som krävs för att uppnå klimatneutralitet. EESK påminner också om att integrationen av klimatanpassning i långtidsplaneringen är av yttersta vikt för att trygga den sociala och ekonomiska utvecklingen.

2.7 EESK betonar hur brådskande det är att trappa upp EU:s åtgärder och visa ledarskap i syfte att skörda frukterna av att vara pionjär.

2.8 EESK noterar definitionen av sju "strategiska byggstenar" som anger områden där åtgärder bör vidtas och en ram som ger de nödvändiga förutsättningarna.

(1) Den särskilda IPCC-rapport som antogs i oktober 2018.

2.9 EESK ställer sig bakom strategin för att tillhandahålla tolv överordnade prioriteringar som bör ligga till grund för genomförandet av nollutsläppsmålet, och noterar särskilt uttalandet att medlemsstater, företag och medborgare kommer att kunna välja och anpassa sina vägar till nationella omständigheter för att åstadkomma långtgående samhälleliga och ekonomiska omställningar som berör alla sektorer i ekonomin.

2.10 EESK understryker i synnerhet vikten av diskussioner på nationell och regional nivå samt på nivån för intressenter/medborgare som ett sätt att på demokratisk väg gemensamt skapa de olika åtgärder som främjar övergången till en klimatneutral ekonomi, inbegripet beteendeförändringar. Sådana diskussioner kommer också att bidra till att fastställa vilka åtgärder som kan få allmänhetens stöd och engagera det civila samhället och medborgarna i enlighet med nationella särdrag.

2.11 EESK beklagar att det inte är tydligt om, och i vilken utsträckning, medlemsstaterna kommer att kunna vidta genomförandeåtgärder som är anpassade till dem. Det vore väldigt användbart med ett förtydligande på denna punkt under de planerade samråden. Genomförandet av förordningen om styrningen av energunionen utgör ett test i det avseendet.

2.12 EESK uppmärksammar att kommissionen redan har tagit itu med eller håller på att ta itu med de flesta frågor som har angetts i de övergripande prioriteringarna, och att EESK har stött dessa initiativ och lämnat förslag, inbegripet om inrättande av kontaktforum, och har understrukit betydelsen av sociala aspekter och styrning.

2.13 EESK stöder dessa prioriteringar och understryker att de måste betraktas som ett paket. EESK understryker i synnerhet vikten av finansiering, den roll som medborgare, prosumenter och konsumenterna spelar samt den sociala aspekten, som säkerställer att ingen lämnas på efterkälken. Ett positivt engagemang från medborgarnas sida kan skapas i synnerhet genom att medborgarna kan dela de ekonomiska fördelarna med omställningen. Detta skulle t.ex. kunna inbegripa att aktivt främja gemensamt ansvar för decentraliserad produktion av förnybar energi, t.ex. sol- och vindkraft. Det är absolut nödvändigt att säkerställa acceptans för ökade bördor, t.ex. på grund av koldioxidprissättning.

2.14 EESK upprepar hur viktigt det är att etablera och förbättra kontakterna mellan förvaltningen och icke-statliga aktörer och hänvisar till sina förslag om att skapa en koalition mellan politiken, förvaltningen och det civila samhället ⁽²⁾.

3. **Behovet av en verklig, övergripande industripolitik i EU för omställningen till en klimatneutral ekonomi som stöds av ambitiös FoU, en social pakt och demokrati**

3.1 *Kommentarer om de tolv prioriteringarna*

3.1.1 EESK erkänner den stora betydelsen av energieffektivitet och förnybara energikällor för ett helt fossilfritt Europa. Dessa är redan beprövade lösningar.

3.1.2 Elens potential som pådrivande faktor för minskning av koldioxidutsläppen är betydande på flera områden, däribland uppvärmning och kylning (inbegripet värmepumpar, fjärrvärme och fjärrkyla), e-bränslen samt e-mobilitet. EESK noterar att 55 % av EU:s el redan kommer från energikällor utan koldioxidutsläpp (dvs. 25 % från kärnkraft, 30 % från vindkraft, vattenkraft, solenergi och andra förnybara energikällor), och anser i likhet med meddelandet att den el som produceras så långt som möjligt måste komma från rena, klimatneutrala och utsläppsfria källor.

3.1.3 EESK stöder starkt utvecklingen av decentraliserad produktion av förnybar energi, exempelvis genom energikooperativ och prosumenter ⁽³⁾. Utvecklingen av smarta och flexibla digitaliserade system för hantering av tillgång och efterfrågan i ett decentraliserat energisystem som baseras på förnybara energikällor, med en betydande roll för prosumenter, kommer att vara viktig i framtiden. På grund av varierande produktionsnivåer, såväl under en enda dag som över året, är även energilagring viktigt för den storskaliga utbyggnaden av förnybara energikällor.

⁽²⁾ EESK:s yttranden om "Att skapa en koalition mellan det civila samhället och de lokala och regionala myndigheterna för att genomföra åtagandena i Parisavtalet" (EUT C 389, 21.10.2016, s. 20) och om "Att främja icke-statliga aktörers klimatåtgärder" (EUT C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽³⁾ EESK:s yttrande om översyn av direktivet om förnybar energi, (EUT C 246, 28.7.2017, s. 55).

3.1.4 EESK stöder utvecklingen av ren rörlighet genom alternativa transportsätt, inbegripet kollektivtrafik, och alternativa framdrivningssystem för alla transportsätt, inbegripet elektrifiering och hållbar vätgas, gas och biobränslen, även för tunga fordon, fartyg och flygplan, och genom ökad effektivitet tack vare digitalisering, elektrifiering och samverkande system. Detta möjliggör ett bättre och effektivare transportsystem med ett mindre miljöavtryck. EESK efterlyser därför en ny vitbok för transportpolitik som skulle ersätta den nuvarande. EESK uppmärksammar de begränsade målen för minskning av utsläpp av växthusgaser för sektorer som inte omfattas av utsläppshandelssystemet, däribland transport, vilka avtalades i Europeiska rådet i oktober 2014 ⁽⁴⁾. Skatter och avgifter, däribland internalisering av externa kostnader, bör användas som incitament för bättre effektivitet, vara acceptabla för dem som berörs och inte öka det sammantagna skattetrycket.

3.1.5 EESK håller med om att det är viktigt med en konkurrenskraftig industri i EU och en cirkulär ekonomi som viktiga delar för minskade utsläpp av växthusgaser, inbegripet en övergång till alternativa bränslen samt avskiljning och användning av koldioxid. EESK skulle vilja se en tydlig hänvisning till Industri 4.0, digitalisering och utveckling av delningsekonomin som avgörande åtgärder för att öka energieffektiviteten och minska utsläppen ⁽⁵⁾. EESK understryker att den cirkulära ekonomin är en nyckelfaktor för begränsning av klimatförändringarna och för omställningen till en klimatneutral ekonomi. Strategier för en cirkulär ekonomi, t.ex. åtgärder för att minska användningen av nya material, förbättra användningen av befintliga tillgångar och minska genereringen av avfall, kommer att visa sig vara ett betydande bidrag för att begränsa klimatförändringarna och bygga upp en klimatneutral ekonomi ⁽⁶⁾.

3.1.6 Att främja hållbara livsmedelssystem kommer att minska utsläppen av växthusgaser, bl.a. genom att man skyddar och skapar fler kolsänkor. EESK upprepar sin åsikt att livsmedelssystemens miljöpåverkan kan minskas genom att man främjar enkla näringskällor ⁽⁷⁾ samt säsongsbetonad livsmedelsproduktion och livsmedelskonsumtion. Livsmedelsdistributionskedjorna bör förkortas och förpackningsmängden minskas.

3.1.7 Den europeiska industrin har visat sin kapacitet att utveckla rena energialternativ. EU:s industri är fortfarande ledande på viktiga områden, t.ex. vindturbiner, men har förlorat sin fördel på andra, t.ex. solpanelproduktion, som har försvunnit från Europa, delvis till följd av tidigare nationella regeringars felaktiga politiska val. Endast ca 1 % av världproduktionen av litiumbatterier sker för närvarande i Europa. För att undvika att sådana misstag upprepas för nya sektorer välkomnar EESK initiativ som handlingsplanen för att främja batteriindustrin i EU och en konkretisering av planerna för att genomföra den europeiska batterialliansen, inbegripet utvecklingen av ny teknik ⁽⁸⁾.

3.1.8 EESK uppmärksammar vikten av att fastställa normer i internationella forum där EU kan ta täten, med de konkurrensfördelarna detta innebär.

3.1.9 EESK håller med om att det är viktigt att engagera andra stora och framväxande ekonomier och att skapa en positiv drivande kraft. I detta sammanhang understryker EESK vikten av att säkerställa rättvis konkurrens och lika villkor för tredjeländer. Bevarad konkurrenskraft måste vara ett viktigt inslag i alla relevanta politiska val.

3.1.10 EESK understryker det enorma behovet av investeringar samt det gräns- och sektorsöverskridande planeringssamarbete som krävs för att genomföra de smarta näten, inbegripet smarta mätare och energilagringsanläggningar, vilka är en grundläggande förutsättning för effektivt genomförande av befintliga och framtida nätplaner och för att hantera variationer i produktionen av alternativ energi.

3.1.11 EESK noterar att avskiljning och lagring av koldioxid (CCS) finns med som den sjunde strategiska byggstenen och att detta åtminstone för närvarande är avgörande för möjligheten att uppnå ett klimatneutralt samhälle år 2050, särskilt genom bioenergi med CCS. EESK påpekar att revisionsrättens analys har visat att EU:s befintliga finansiering för att främja CCS, t.ex. NER300, "inte lett till något framgångsrikt projekt för avskiljning och lagring av koldioxid". Det är således högst osäkert om CCS är tekniskt genomförbart, och allmänhetens stöd för CCS är också ovisst.

⁽⁴⁾ Europeiska rådets slutsatser, den 23–24 oktober 2014, EUCO 169/14, punkterna I 2.1, 2.2, 2.10–2.13.

⁽⁵⁾ EESK:s yttranden *Invester i en smart, innovativ och hållbar industri* (EUT C 227, 28.6.2018, s. 70), Strategisk utveckling inom industripolitiken fram till 2030, EUT C 62, 15.2.2019, s. 16 och Europeisk agenda för delningsekonomin (EUT C 75, 10.3.2017, s. 33).

⁽⁶⁾ Rapporten från Circle Economy och Ecofys: *Circular Economy: A key lever in bridging the emissions gap to a 1.5 °C pathway*.

⁽⁷⁾ EESK:s yttrande *Det civila samhällets bidrag till utvecklingen av en heltäckande livsmedelspolitik i EU* (EUT C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽⁸⁾ Pressmeddelande från vice ordförande Maroš Šefčovič, april 2019; gemensam presskonferens med Peter Altmaier och Bruno Le Maire, den 2 maj 2019.

3.1.12 EESK framhåller vikten av naturliga kolsänkor, såsom skogar och många jordbruksmetoder som binder koldioxid, t.ex. gräsmark, betesmark, torvmark och så vidare. Hållbart skogsbruk i kombination med användning av träbaserade produkter som lagrar koldioxid och ersätter fossilbaserade material och fossil energi ger långsiktig begränsning och ökar skogarnas förmåga att anpassa sig till klimatförändringarna. Det är viktigt att jordbruksmarkens koldioxidbindande kapacitet utnyttjas. Hållbart skogsbruk och utnyttjande av jordbruksmarkens potential för koldioxidbindning är en del av lösningen.

3.2 Ramvillkoren – en översikt

3.2.1 EESK instämmer i att tillgång till tillräcklig finansiering är absolut nödvändig för att den planerade omställningen ska lyckas. Det är viktigt att locka till sig tillräckliga offentliga och privata investeringar. EESK efterlyser därför på nytt att 40 % av Europeiska fonden för strategiska investeringar och 40 % av EU:s budget investeras i kampen mot klimatförändringar och att alla EU-budgetar och nationella budgetar klimatsäkras ⁽⁹⁾⁽¹⁰⁾. EESK framhäver den nära kopplingen mellan finansiering av forskning och innovation och marknads lansering av innovativa lösningar, som beskrivs i punkterna 3.3.5 och 3.3.6.

3.2.2 EESK välkomnar därför kommissionens handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt och de efterföljande lagstiftningsförslagen. EESK upprepar att det är viktigt att ge en positiv bild av grön finansiering, men även att alla former av märkning eller rikt-märkning beaktar sektorspecifika och lokala särdrag samt storleken på de företag som berörs ⁽¹¹⁾.

3.2.3 EESK påminner om sina konkreta förslag om att omfördela medel till hållbara investeringar genom "grön märkning" ⁽¹²⁾, med Europeiska centralbankens kvantitativa lättnader som finansieringskälla.

3.2.4 EESK uppmärksammar behovet av att tillhandahålla en verktygslåda för att underlätta tillgången till finansiering för mindre aktörer, så att aktörer på alla nivåer kan få tillgång till klimatfinansiering ⁽¹³⁾.

3.2.5 Avslutningsvis betonar EESK att den teknik som är relevant för klimat- och energiomställningen hela tiden befinner sig i en dynamisk utveckling. En regelbundet förnyad utvärdering av medel och metoder är därför nödvändig.

3.3 Forskning och innovation

3.3.1 EESK påpekar att omställningen till en klimatneutral ekonomi inte kommer att ske utan långtgående forskning och innovation, däribland social innovation. Detta kräver verkligen alla sorters innovation, bl.a. när det gäller nya förhållningssätt, affärsmodeller, sociala normer, processer, tekniker, marknadsföring och teknik.

3.3.2 EESK noterar att EU har ungefär 7 % av världens befolkning och står för 10 % av de globala växthusgasutsläppen, 20 % av världens BNP och 30 % av världens högkvalitativa vetenskapliga publikationer. Eftersom omställningen till en klimatneutral ekonomi måste vara en global insats för bekämpning av klimatförändringarna anser EESK att EU kan få störst genomslag genom att bevisa för resten av världen att denna omställning är möjlig och positiv för samhället.

3.3.3 EESK finner att forskningen i Europa är förstklassig, men att EU har svårt att omsätta den i värdefulla innovationer. EU och medlemsstaterna bör bättre stödja forskning och innovation i alla värdekedjor, från grundforskning till kommersiell användning, och inkludera samhälls-vetenskap och humaniora för att förbättra förståelsen av vad som driver de energibeslut som slutanvändare, däribland små och medelstora företag och medborgare, fattar.

3.3.4 EESK anser att EU har en historisk möjlighet att se till att europeiska företag, innovatörer, arbetstagare och investerare blir världsledande på de snabbt växande marknaderna för ren energi. EU bör höja sina ambitioner på alla områden för ren energi, från energieffektivitet till e-rörlighet, i syfte att skapa en sund hemmamarknad för de europeiska företagen där innovativa produkter kan introduceras på ett säkert sätt, samt en integrerad industristrategi med inriktning på att exportera rena energilösningar till resten av världen.

⁽⁹⁾ EESK:s yttrande om "Europeiska klimatfinansieringspakten" (EUT C 62, 15.2.2019, s. 8).

⁽¹⁰⁾ EESK:s yttrande om "Att underlätta tillgången till klimatfinansiering för icke-statliga aktörer" (EUT C 110, 22.3.2019, s. 14).

⁽¹¹⁾ EESK:s yttranden om en "Handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt" (EUT C 62, 15.2.2019, s. 73), och "Hållbara finanser: taxonomi och referensvärden" (EUT C 62, 15.2.2019, s. 103).

⁽¹²⁾ EESK:s yttrande om "Europeiska klimatfinansieringspakten" (EUT C 62, 15.2.2019, s. 8).

⁽¹³⁾ Se fotnot 10 ovan.

3.3.5 EESK uppmanar därför kommissionen, Europaparlamentet och rådet att säkerställa att den kommande fleråriga budgetramen ger ordentligt stöd till energi- och klimatforskning, innovation och, om möjligt, marknads lansering. Kommittén stöder därför Europaparlamentets krav på en ökning av budgeten för Horisont Europa till 120 miljarder euro för programplaneringsperioden 2021–2027. Den efterlyser även synergier mellan EU-finansieringsinstrument, inbegripet Horisont Europa, Fonden för ett sammanlänkat Europa, Innovationsfonden, strukturfonderna, Iter, Euratoms forsknings- och utbildningsprogram och Erasmusprogrammet och de verktyg som förvaltas av Europeiska investeringsbanken och Europeiska investeringsfonden.

3.3.6 EESK välkomnar förslaget om att skapa "forsknings- och innovationsuppdrag" som ett sätt att bättre styra forskning och innovation mot projekt för samhällsutmaningar, inbegripet omställningen till en klimatneutral ekonomi. I detta avseende uppmanar EESK kommissionen och rådet att inrätta ett särskilt uppdrag för att göra 100 städer i EU klimatneutrala senast 2030. Detta kommer att visa EU-medborgarna att omställningen till en klimatneutral ekonomi är möjlig och kan höja deras livskvalitet. Detta kommer också att utgöra ett tillfälle att samarbeta konkret med städer över hela världen, med början i länder i det östliga partnerskapet och i unionen för Medelhavsområdet, så att de kan inspireras av europeiska erfarenheter.

3.3.7 EESK välkomnar förslaget om att inrätta ett s.k. europeiskt innovationsråd. Med grund i erfarenheterna av verktyg som redan finns, inbegripet Europeiska institutet för innovation och teknik, efterlyser EESK att Europeiska innovationsrådet blir det viktigaste EU-verktyget för tillhandahållande av tålmodigt och risktolerant kapital till de innovationer som är viktiga för övergången till en klimatneutral ekonomi. Det kan hjälpa nationella nystartade företag att bli förkämpar för Europa, snarare än att de köps upp av amerikanska och asiatiska konkurrenter.

3.3.8 EESK noterar i detta sammanhang hur viktiga regionala och lokala samhällen är för att ta itu med klimatutmaningen och öka anpassningsbarheten och motståndskraften, på sätt som direkt påverkar de lokala utsikterna till en allmän omställning. Många samhällen tar redan initiativet själva och bidrar på ett verkningfullt sätt till de lösningar som krävs. EESK understryker den roll som öar i Europa, inbegripet yttersta randområden, spelar som potentiella innovatörer för klimatneutral politik för EU och resten av världen.

3.4 *Gemensamt utarbetande av en social pakt för omställning till en klimatneutral ekonomi*

3.4.1 EESK anser att alla europeiska, nationella och regionala institutioner bör bygga upp stöd för omställningen till en klimatneutral ekonomi. Legitim oro som uttryckts av kolarbetare i många EU-länder och den senaste tidens sociala rörelser i Frankrike har ytterligare belyst behovet av att visa att omställningen till ett samhälle med ett mer hållbart förhållningssätt till miljön också bör vara en omställning till ett mer demokratiskt och socialt rättvist samhälle.

3.4.2 EESK anser att Europa behöver en social pakt för omställningen till en klimatneutral ekonomi som stöds av EU, medlemsstaterna, regionerna, kommunerna, arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället, för att se till att ingen hamnar på efterkälken vid omställningen.

3.4.3 EESK anser att EU måste tillhandahålla ordentlig finansiering för att hjälpa arbetstagare som riskerar att förlora sina arbeten till följd av omställningen till en klimatneutral ekonomi. För detta ändamål uppmanar EESK kommissionen, parlamentet och rådet att säkerställa att Europeiska socialfonden och Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter är utformade på lämpligt sätt och får tillräcklig finansiering, så att de kan ta itu med de utmaningar som omställningen till en klimatneutral ekonomi medför. Detta skulle ge en signal om att Europa vill säkerställa att ingen lämnas på efterkälken.

3.4.4 EESK anser att kompetensen hos arbetstagare i en klimatneutral ekonomi kan skilja sig markant från den kompetens som många arbetstagare har i dag. Det är viktigt att anpassa utbildningsprogrammen, så att framtida och nuvarande arbetstagare och utbildningstjänster kan ta hänsyn till omställningen till en klimatneutral ekonomi i sina utbildningsval. Detta kommer att möjliggöra en snabbare anpassning av Europas arbetskraft och hjälpa EU-medborgarna att utveckla nya talanger.

3.4.5 EESK anser att omställningen till en klimatneutral ekonomi är en möjlighet att tillhandahålla fler arbetstillfällen för unga EU-medborgare, inbegripet arbetslösa ungdomar. EESK uppmanar därför kommissionen att utveckla ett "grönt Erasmus Pro-program", som bygger på dess pilotprojekt Erasmus Pro, samt andra program som kan locka fler unga till de växande sektorerna inom den klimatneutrala ekonomin (t.ex. hållbart jordbruk, den cirkulära ekonomin, avfallshantering, energieffektivitet, förnybar energiproduktion) genom att förbättra bilden av och villkoren för dessa arbetstillfällen.

3.4.6 EESK ser omställningen till en klimatneutral ekonomi som en möjlighet att utrota energifattigdomen i Europa och att förbättra livskvaliteten och den sociala integrationen samt att skapa arbetstillfällen. EU bör säkerställa alla EU-medborgares lika tillgång till grundläggande energitjänster. Med utgångspunkt i de resultat som uppnåtts av den europeiska observationsgruppen bör en handlingsplan för att utrota energifattigdom utarbetas i samarbete med berörda parter, bland annat konsumentorganisationer, för att se till att offentliga åtgärder alltmer riktas in på energifattigdomens bakomliggande orsaker. EESK betonar behovet av att gå från korrigerande åtgärder till förebyggande åtgärder, som t.ex. renovering av gamla byggnader för att omvandla dem till nollenergibyggnader. Sociala avgifter och energikontroller kan bara utgöra tillfälliga lättnader och bör gradvis ersättas med mekanismer som t.ex. subventioner för att göra befintliga byggnader till nollenergibyggnader, och inköp av elbilar.

3.4.7 EESK uppmanar medlemsstaterna att tydligare erkänna och bättre främja en känsla av egenansvar bland medborgarna och i samhället för alla lokala initiativ som krävs för att få till stånd en klimatneutral ekonomi, inbegripet initiativ som syftar till att förändra beteenden och producera förnybar energi lokalt. Stödmekanismer och energimarknadsreformer bör ge lokalsamhällena en möjlighet till aktivt deltagande i energiproduktionen och rättvis tillgång till energimarknaden. Medlemsstater som saknar tillräcklig institutionell kapacitet bör stödjas mer aktivt.

3.4.8 EESK välkomnar kommissionens avsikt att halvera antalet förtida dödsfall till följd av luftföroreningar senast 2030 (400000 förtida dödsfall i EU 2015). EESK anser att EU och samtliga medlemsstater bör göra kampen mot luftföroreningarna till en politisk prioritet på hög nivå. Lagstiftningsåtgärder som minskar luftföroreningar från fordon och kraftverk bör stärkas. Kommissionen bör vidare engagera organisationer i det civila samhället, i synnerhet sammanslutningar som skyddar barn och äldre, eftersom dessa grupper i den europeiska befolkningen löper störst risk att drabbas negativt och avlida av luftföroreningar.

3.4.9 EESK anser fast och fullt ut utarbetandet av en social pakt för en omställning till en klimatneutral ekonomi är avgörande för att säkerställa medborgarnas verkliga deltagande i konkreta omställningsåtgärder.

3.5 *Demokrati och samhällsstyrning*

3.5.1 EESK håller med om att medborgarna samt de regionala och lokala myndigheterna är viktiga, och om betydelsen av det medborgardeltagande som planeras under medborgardialogerna. Mot bakgrund av den enorma mobiliseringen av ungdomar uppmanar EESK kommissionen och medlemsstaterna att även inleda en dialog med unga medborgare.

3.5.2 EESK välkomnar kommissionens uppfattning om ren rörlighet, nämligen att "beteendeförändringar hos enskilda och företag behövs också för att förverkliga denna utveckling". EESK anser att detta gäller för alla sektorer som berörs av omställningen till en klimatneutral ekonomi, inbegripet energi, bostäder, jordbruk och livsmedel. EESK betonar att de långtgående förändringar som planeras, inbegripet beteendemässiga och livsstilsrelaterade förändringar, kommer att kräva att de som berörs accepterar dem.

3.5.3 EESK anser att befintliga förfaranden ännu inte är tillräckligt ändamålsenliga för att säkerställa den acceptans från medborgarna som krävs. EESK understryker att kommissionen inte enbart bör sträva efter att göra energiomställningen "socialt acceptabel", utan att även säkerställa att den har demokratiskt och socialt stöd.

3.5.4 Med utgångspunkt i förordningen om styrning av energiunionen föreslår EESK att en permanent medborgardialog upprättas, och att den bör vara ett obligatoriskt förberedande inslag i alla viktiga politiska beslut och all EU-lagstiftning som rör klimatförändringarna. Öppenhet och ansvarsskyldighet bör vara viktiga komponenter i en sådan dialog, som bör föras i nära kontakt med medborgarna. Samtidigt som en internetdialog kan vara nödvändig måste den kompletteras med möten och direktkontakt med allmänheten. Den bör ha tillräcklig finansiering och personal, och bör företrädas av en särskild vice ordförande i kommissionen.

3.5.5 EESK anser att EU och medlemsstaterna ytterligare måste demokratisera beslutsfattandet inom energipolitiken, genom användning av verktyg som t.ex. reflekterande opinionsundersökningar, och systematiskt se till att involvera det organiserade civila samhället och tillhandahålla de resurser som krävs för dess deltagande i utarbetandet och genomförandet av de nationella energi- och klimatplanerna.

3.5.6 EESK noterar hur viktiga regioner och lokala myndigheter är för att föra ut klimat- och energipolitiken och anamma de beteenden som krävs för att den ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Kommittén uppmärksammar initiativ som genomförs inom borgmästaravtalet och uppmanar kommissionen att stödja liknande initiativ och att inrätta en permanent samrådsmekanism grundad på Talanoadialogen ⁽¹⁴⁾. Detta inbegriper den europeiska dialog om icke-statliga aktörers klimatåtgärder som efterlysts av EESK.

(14) <https://unfccc.int/topics/2018-talanoa-dialogue-platform>.

3.5.7 EESK efterlyser på nytt en europeisk informationstjänst för energi inom ramen för Europeiska miljöbyrån, vilken skulle kunna säkerställa öppna kvalitetsuppgifter, utveckla en gemensam kontaktpunkt för alla uppgifter som krävs för att bedöma energiunionens framsteg, tillsammans med berörda parter utveckla antaganden för olika scenarier, tillhandahålla modeller för öppna källor som gör det möjligt att testa olika antaganden och kontrollera konsekvensen mellan olika prognoser. Dess arbete bör vara fritt tillgängligt för alla beslutsfattare och företag och för allmänheten.

3.5.8 EESK uppmanar Europaparlamentet att inrätta en oberoende EU-kommitté för klimatförändringar som har till uppgift att göra vetenskapliga bedömningar och lägga fram politiska rekommendationer. När liknande kommittéer inte redan finns uppmanar EESK berörda medlemsstater att inrätta sådana kommittéer på nationell nivå och se till att de rapporterar till nationella parlament och nationella ekonomiska och sociala kommittéer, med beaktande av nationella särdrag.

Bryssel den 20 juni 2019.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
